

Open Monumentendagen

Dordrecht | 10 & 11 sept

3 Pocket wandelingen

[MonumenteninDordrecht.nl](https://monumentenindordrecht.nl)

3 Wandelingen

7 Hof (Poortje)

1 Pocketwandeling Gevelstenen

Gevelstenen dienden in de stad vaak als een adressaanduiding. Soms waren ze ook gewoon reclame. Wat voor beroep werd er in het pand uitgeoefend? Of waar kwam de bewoner vandaan? De gevelsteen vertelde het. Uit de gemeentelijke opslag en uit gesloopte panden werden rond 1970 veel gevelstenen herplaatst. Het gebied bij het Statenplein is nu een Walhalla van en voor gevelstenen.

- Deze gevelsteen-wandeling begint bij het Statenplein, aan de kant van de Nieuwstraat, bij nummer Nieuwstraat 52.

In Nieuwstraat 52 een gevelsteen die direct al veel vragen oproept. De steen werd in 1956 opgebaggerd uit de Nieuwe Haven en in 1977 hier geplaatst. Zat de steen ooit in het huis Den Dubbelen Arent aan de Wijnstraat? Maar hoe kwam de steen dan in de haven? En waarom? Vragen waarop nog geen antwoord is. Boven het poortje een fragment van een steen die ooit achter een brouwerij aan de Voorstraat zat. Het jaartal is niet meer te achterhalen: 160? De wapens zijn van de families De Witt (links, een springende haas, achtervolgd door twee verschillende honden) en Scharlaken (een halve maan en drie rozen)

 U blijft langs de huizen van de Nieuwstraat lopen met de huizen aan de rechterhand.
- De kunstenaars van Pictura zaten, ondanks de fraaie, grote naamsteen, maar heel kort in Nieuwstraat 44. Eind 1796 werd het pand in gebruik genomen, nog geen vier jaar later werd er al verhuisd naar de Voorstraat, waar deze oudste kunstenaarsvereniging van Nederland nog steeds is gevestigd.

Ernaast, op nummer 40 een vrouwenhoofd, misschien wel gemaakt door Gilles Huppe die rond 1610 in Dordrecht beelden houwde. Het huis, een Dordts Gevel, stond tot 1973 aan de overkant van de straat maar de gevel werd in 1973 in zijn geheel opgepakt en naar hier verplaatst om ruimte te maken voor het sfeerloze Statenplein. De fraaie vrouw zat waarschijnlijk ooit in een huis aan de Riedijk.
- Italiaanse sferen op nummer 30! Het steigerende paard komt volgens de tekst uit Napels. De steen zat ooit in een pand in de Kolfstraat dat werd afgebroken voor de nieuwbouw van V&D. Er wordt wel gemeend dat de gevelsteen de Spaanse overheersing in Italië verbeeldt, maar aannemelijker is dat de opdrachtgever uit Napels afkomstig was. Of was hij een paardenliefhebber? Een Napolitaner was in de 18de eeuw een geliefd paardenras. Het is uitgestorven.

 Vervolg de Nieuwstraat. Laat de Hofstraat nog even rechts liggen.
- Mooi hoor, in Nieuwstraat 35 de oudste steen in deze wandeling, pal naast de jongste steen. De oudste uit 1585 heeft een wat sombere kijk op de toekomst: de werlt is opt endt 1585 Sombere tijden. De Tachtigjarige Oorlog was begonnen en in 1585 was Antwerpen in Spaanse handen gevallen. Toch grapt de maker toch nog door een wereldbol met kruis op een eend (endt) te plaatsen. De wereld is op de eend/op het einde. De steen zat ooit in een huis aan de Grotekerkbuurt. Daarnaast de jongste steen, met het geslachtswapen van de familie Van der Mandele: vissen en rozetten. De Van der Mandele Stichting verleent steun op maatschappelijk, sociaal en cultureel gebied. De stichting liet in Dordrecht in 1975 dit pand restaureren en plaatste als herdenking het steentje.
- In Nieuwstraat 23 een wel heel mooi gedetailleerde steen, int groene laken. Laken werd gemaakt van wol en dat was een vieze en ongezonde bezigheid. De steen zat ooit in een huis aan de Voorstraat, en dat zal een lakenhandelaar geweest zijn.

 Loop door en ga op de Voorstraat naar rechts.
- Voorstraat 259 heeft een wel heel fraaie gevel, in 1961 gerestaureerd in opdracht van de Vereniging Hendrick de Keijzer. Het beeldhouwwerk is vermoedelijk van de al eerder genoemde (Nieuwstraat 40) Gilles Huppe.

Voorstraat 251. Ook mooi, maar bijna 300 jaar jonger. Sine Labore Nihil (zonder arbeid niets) anno 1893. Jugenstil van de plaatselijk fameuze architect H.A. Reus. De naakte jochies (putti) verbergen de edele deeltjes achter bloemmotieven. Dat de beeldhouwde vrouw iets te maken heeft met de opdrachtgever is niet waarschijnlijk.

 Loop na de Augustijnenkerk rechtsaf, het poortje door.
- Hoewel ze niets met gevelstenen te maken hebben, toch even aandacht voor een schoorsteendraak (links) en een angstaanjagende waterspuwer een eindje verder. Ze zijn gemaakt door de keramiste Karin Dolman die haar atelier heeft in het oude brandspuithuisje.
- In Het Hof zit een gevelsteen van de Heelhaakschutterij. Een heelhaak was een vuurwapen dat met een haak kon worden vastgezet om de terugtoot op te vangen. In de gevelsteen zijn twee dergelijk wapens afgebeeld. De schutterij was hier van 1574 tot 1832 gevestigd, nadat er in juli 1572 de Eerste Vrije Statenvergadering was gehouden. De steen zal aangebracht zijn na een verbouwing van het voormalige klooster.

 U gaat de Hofstraat in, een veel gefotografeerd en gefilmd straatje.
- De eerste vijf panden in de Hofstraat zijn kopieën of samenstellingen van gesloopte huizen. De gevel van Hofstraat 8 is een kopie van een in 1956 in de Grote Spuistraat afgebrande huis. Ook de gevelsteen is een (kunststof) kopie. Chirurgijn Dirck d'Exter legde pleisters, maar zeker in die tijd was God toch de meester.

De kopjes zijn afkomstig van de Kloveniersdoelen waar in 1618 de Dordtse Synode werd gehouden. Hofstraat 12 is wel een origineel pand en staat al een paar eeuwen in de straat. De gevelsteen Aecken zat oorspronkelijk in een poortje in de Kolfstraat, daar naast 't Napolitaensche Peerd. Ook Aecken moest wijken voor de uitbreidingsplannen van V&D, waarna de steen in 1973 naar hier werd verplaatst. Een inwoner uit Aken (net als Dordrecht een Rijnstad) zal de gevelsteen hebben laten maken. De gevelsteen in Hofstraat 22 gaat terug naar het Bijbelverhaal over Samson, de man die zijn enorme kracht ontleende aan zijn lange haar en in gevangenschap de pilaren van een tempel omverduwde waardoor duizenden Filistijnen stierven, hijzelf ook. Wie met weelde en rijkdom om kan gaan is sterker dan Samson. De steen zat ooit in een pakhuis aan de Kuipershaven.
- Een wat chagrijnig kijkend oud vrouwtje sluit de wandeling af. Het poortje stond ooit voor het Oudenvrouwenhuis in het Bagijnhof. Het gedicht van de moraliserende dichter Jacob Cats is weinig vrouwvriendelijk:

*Siet hier werden onderhouden oude koude, swacke vrouwen
Trotse vrijsters, fiere jeucht, siet hoe dat je werden meucht.*

Bij de restauratie van het poortje in 1896 werd dit versje er weer op gebeild. Het poortje kreeg toen ook weer een vrouwtje in het medallion

Dit is het einde van de wandeling. Voor u het Statenplein, het begin van de wandeling.

2 Historische Horeca Wandeling

Genieten met smaak!

In de Dordtse binnenstad kregen veel historische panden een herbestemming als café of restaurant. Onze kenners selecteerden een aantal van de mooiste horecalocaties in Dordrecht. Overal op de route vind je de leukste adresjes met een mix van cultuur & consumeren. Hoewel de lijst zeker niet compleet is, staan op het kaartje aan de rechterkant een aantal (monumentale) locaties. Deze zijn vrij te bezoeken, waarbij de volgorde van de wandeling zelf te bepalen is. Geniet van een lekker kopje koffie of een goed glas en geef je ogen ondertussen goed de kost.

Speciaal tijdens de Open Monumentendagen krijg je korting bij diverse ondernemers. Laat de flyer of app zien tijdens het bestellen.

2 Merz

- Café Buddingh** | *Tomadohuis*, Stationsweg 4
Het Tomadohuis op de hoek van de Burgemeester Raadtsingel en de Stationsweg is een modernistisch gebouw van (inter) nationale betekenis. Het gebouw lijkt weg te zijn weggelopen uit een film van Jacques Tati. In 1962 werd het door de bekende architect Hugh Maaskant ontworpen kantoorgebouw geopend. Het Tomadohuis was revolutionair voor zijn tijd, zowel het ontwerp en het materiaalgebruik, de zeer moderne installaties en het interieur. In 2016 is het pand gerenoveerd en getransformeerd tot een appartementencomplex met 54 lofts. Op de begane grond is een deel van het oorspronkelijke ontwerp hersteld. Hier is nu café restaurant Buddingh gevestigd.
OMD Deal: Koffie of thee en gebak voor € 5,50 (op vertoon van flyer of app)
- Merz** | *'t Suyckervat*, Korte Kalkhaven 3
Dit karakteristieke gebouw aan de historische havens van Dordrecht heette oorspronkelijk 't Suyckervat. Het pakhuis was –zoals de naam al doet vermoeden – in haar beginjaren een suikerfabriek. Ongeveer 40 jaar geleden kreeg het gebouw een horeca functie. Het café restaurant op de begane grond is de gehele dag te bezoeken. De voormalig suikerraffinaderij is altijd 5 verdiepingen hoog geweest. Een enorm pand toen het in 1733 gebouwd werd. Uit de koloniën werd de rietsuiker aangevoerd. De ligging aan het water was daarom van groot belang. De ruwe suikerpoeder werd door de suikerbakkers gekookt en gezuiverd tot een soort suikerbroden waar je de suiker vanaf schaaftde. Om al deze broden te laten drogen was veel oppervlakte nodig. Merz is open vanaf 12.00 uur. Om het uur (12.00, 14.00 en 16.00 uur) worden er rondleidingen verzorgd waarbij meer van het pand te zien is.
OMD Deal: Koffie met gebak voor €5,00 (op vertoon van flyer of app).
- De Remise** | Grotekerksbuurt 31b
In De Remise voel je industriële geschiedenis. Het 140 jaar oude rijksmonument was eerst een pakhuis, toen een garage en nu een toffe hotspot! Dat dit pand lang geleden een garage was vind je terug in de oude elementen zoals de roldeuren en de oude smeepuit. Je kunt de rijke geschiedenis van dit monument uitgebreid bewonderen. Het historische pand heeft een gezellige sfeer, waarin je uitgebreid kunt genieten van koffie, homemade cake en een zorgvuldig bereide lunch. Klets gezellig bij met diegene aan je tafel en laat je ondertussen verwennen in dit stukje echte Dordtse historie.
OMD Deal: Broodje naar keuze, soepje en een jus d'orange voor €14,- (op vertoon van flyer of app).
- Restaurant De Crimp** | *Crimpert Salm*, Visstraat 7
De handel werd vanaf de middeleeuwen georganiseerd vanuit de gilden. Dit pand werd in 1607 gebouwd in opdracht van het Viskopersgilde en heeft een van de mooiste renaissancegevels van de stad. Het vormt binnen samen met buurpand 'Inde Steur' één geheel. Vandaag de dag is er in het pand een restaurant met dezelfde naam gevestigd: De Crimp. Kenmerken van de Hollandse renaissancestijl zijn bijvoorbeeld de trapgevel, de horizontale speklagen van (wit of gekleurd) natuursteen, de sierlijk bewerkte smeedijzeren muurankers en de kruiskozijnen met glas in lood en luiken. De periode van de Hollandse Renaissance valt grofweg samen met de 80-jarige oorlog.
OMD Deal: Koffie of thee en gebak voor €6,- (op vertoon van flyer of app).
- Den Witten Haen** (alleen zaterdag open) | *Schefferstaete*, Groenmarkt 19b
Schefferstaete bestaat uit vier naast elkaar gelegen rijksmonumenten. Het is het breedste pand in de straat. U kunt de diverse authentieke stijlkamers en de hal bezichtigen en natuurlijk zijn ook de winkel en lunchroom open. Vanaf het terras heeft u uitzicht op de oudste boom van Dordrecht. Achter het pand is een speeltuin aanwezig. Gevelkenmerken Groenmarkt 21: de zogeheten lijstgevel is reëlijk symmetrisch. Bovenaan de gevel vind je de kroonlijst met consoles. De schelpversieringen zijn een typisch kenmerk van de Lodewijk XIV stijl waarin dit gebouw opgetrokken is. Bouwjaar tweede kwart 18^e eeuw.
- Visser's Poffertjessalon** | Groenmarkt 9
Het pand is gedateerd op 1657. De gevel is in 1893 (zie de steen in de top van de gevel) vernieuwd. Het is een kopie van de zogenaamde Dordtse Gevel. Kenmerkend zijn daarbij de halfronde bogen boven de ramen. Het is een oud pand met een "modern" jasje. Sinds 1932 is Vissers Poffertjessalon hier gevestigd. Het restaurant, een mooi stukje Dordtse Historie, is de dag door te bezichtigen. De authentieke delen zoals de bijna 200 jaar oude wanden en vloer, het glas-in-lood en oud ambacht zijn de pronkstukken. Deze authentieke details, de poffertjes en het enthousiaste verhaal van de medewerkers maken een bezoek aan Vissers Poffertjessalon onvergetelijk.
OMD Deal: Koffie of thee met een portie poffertjes of koek naar keuze voor €6,- (op vertoon van flyer of app).
- Het Magazijn** | Voorstraat 180
In dit prachtige Art Nouveau pand is sinds 1 juli 2018 'Het Magazijn' gevestigd. Een bijzondere samenwerking tussen Velvet Music Dordrecht, Restaurant Het Magazijn, FotoFilmFabriek, SBK Kunstuitleen & Galerie en anderen. U kunt een deel van de begane grond en eerste etage bezichtigen of een plekje zoeken op het terras in de stadstuin. Het restaurant is op zaterdag geopend van 10.00 tot 01.00 uur en op zondag tot 24.00 uur. Kenmerkend voor de Art Nouveau periode zijn de geglaazuurde bakstenen, hier in het geel. Andere kenmerken zijn onder andere de gebogen lijnen ('zweepslag-motieven') links en rechts van de gevel en de tegeltableaus onder de verdiepingsramen. De prachtige gebogen teakhouten kozijnen zijn een staaltje van meesterschap. Het pand is getekend als meubelwinkel door een Dordtse architect in 1902.
Tip: Bezoek het Voorstraat Noord Festival op 10 september.
- Bluebirds in the Backyard** | *Huis Roodenburch*, Wijnstraat 153
Het enorme pand is 37 meter diep en 12 meter breed. Hoewel het huis zelf in 1550 samengevoegd is, dateert het in zijn huidige verschijningsvorm uit 1766. Daar horen de rijk beschilderde plafonds in Rococo (LodewijkXV) stijl bij. Je herkent deze stijl aan de asymmetrie van de versiering. Let bijvoorbeeld op de ornamenten aan de gevel. Deze lijken wel weg te waaien. Rococo komt van de Franse woorden roc (rots) en coquille (schelp). De gietijzeren rozetten zijn muurankers. Hiermee wordt de gevel verbonden met de balklaag van de (zolder)vloer. De sierlijke muurankers bij het buurpand zijn van eerder datum(16/17e eeuw).
OMD Deal: 10% korting in het restaurant en de winkel van Bluebirds in the Backyard (op vertoon van flyer of app).

Dit is het einde van de wandeling.

3 Hergebruik brugwachtershuisjes in Dordrecht

Hergebruik van brugwachtershuisjes startte in Dordrecht met het project Overbruggen, kunstroute Dordtse brugwachtershuisjes. In zes brugwachtershuisjes was, van eind 2017 t/m eind 2019, kunst van lokale kunstenaars te zien. In 2022 zit Brugwachter Teus nog altijd in zijn huisje, maakt van alles mee en is bekend bij iedere Dordtenaar. Vier andere brugwachtershuisjes heeft Stichting Brugwachtershuisjes officieel in beheer gekregen van de gemeente. Er is nu niet alleen kunst van buitenaf te bekijken, maar je kunt de nieuwe gebruikers ook bezoeken:

1 Draaibrug

- Draaibrug.** In dit brugwachtershuisje zie je het project 'De eenzame rups, een zoektocht naar verbinding' van maatschappelijk werker en kunstenaar Petra Roelofs te zien. Met wisselende exposities neemt Petra de bezoekers mee in een verhaal waarin een rups transformeert van EENzaam naar samen-EEN-zijn.
- Engelenburgerbrug.** In dit brugwachtershuisje zit een tiny office. U vindt hier De Uitkijk & datavragen van de stad door dataspecialist Paul Suijkerbuijk in samenwerking met visuele belevenis van Sprits Concepten.
- Boombrug.** In dit brugwachtershuisje zit 'Maken en Meer' met 'Mini Stäk'. Zij richten maandelijks een mini expositie in over duurzaam hergebruik en wekelijks neemt Via Cultura een podcast (podcast én vlog) op over hergebruik in de breedste zin met uiteenlopende gasten. Ook de lokale houtzagerij Dordts Hout krijgt exposure in het project!
- Riedijksbrug.** In dit brugwachtershuisje zit Studio Wouke Boog. Deze grafisch ontwerper heeft hier haar werkplek met uitzicht op het water. Perfect om te schrijven, ontwerpen, schilderen of gefocust te werken.
- Prins Hendrikbrug.** In dit brugwachtershuisje zit brugwachter Teus. Hij is een begrip geworden en een vast punt voor iedereen die de brug passeert. Speciaal voor deze Open Monumentendagen is er een meet & greet op zaterdag 10 september van 15.00 tot 17.00 uur. Kinderen en volwassenen kunnen met Teus op de foto. Teus is een kunstproject van kunstenaar Jan Stroeve. Al zijn avonturen kan je ook volgen via Facebook!

Kijk voor meer informatie over het programma en de brugwachtershuisjes op www.brugwachtershuisjes.nl

1 Pocketwandeling Gevelstenen

2 Historische Horeca

3 Hergebruik Brugwachtershuisjes

Legenda:

- Parkeren eerste 24 uur gratis
(Let op, verplicht invoeren kenteken)
- Parkeren touringcars
- Fietsenstalling (gratis & bewaakt)
- Parkeergarage
- Busstation
- Hotel
- Terrassenplein
- Openbaar toilet
- Pinautomaat